

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร กรณีศึกษา คลองนาคา
อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

Public Participation in the Conservation of Water Onion:
Case Study from Khlong Naka, Suk Samran District, Ranong Province

นิติญา สังขนันท์^{1*} ธิดาร์ตน์ คำล้อม¹ และ ขนิษฐา อัดเกิด¹
Nitiya Sangkhanan^{1*}, Tidarat Kumlom¹ and Khanittha Eadkerd¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงคือ ประชาชนในพื้นที่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 จำนวน 164 ครัวเรือน และหมู่ที่ 5 จำนวน 86 ครัวเรือน รวมทั้งหมด 250 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.97 และ 3.82 ตามลำดับ ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร หมู่ที่ 1 คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด (ร้อยละ 27.1) และหมู่ที่ 5 คือ ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธารมากที่สุด (ร้อยละ 30.0) ข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธารของทั้ง 2 หมู่บ้าน พบว่า ต้องการสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง จัดทำสื่อเผยแพร่ และให้ผู้นำชุมชนมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

This research has the objective to study the levels of public participation, the problems, the obstacles and the public suggestions in the conservation of Water Onion. In this research, we applied the Purposive Sampling. The sample of the research were the local inhabitants in two villages. They are composed of 164 families of Moo 1 village and 86 families of Moo 5 village, in a total of 250 families. This research was carried out by using questionnaires. The statistics were analyzed by using frequency, percentage, average, and standard deviation. The result found that the levels of public participation in the conservation of Water Onion in Moo 1 and Moo 5 villages are in overall at a very low level. The averages are 3.97 and 3.82 percent respectively. The principal problem and obstacle of the Water Onion conservation in Moo 1 village is the lack of state or local government subvention (27.1 percent). The main problem and obstacle in Moo 5 village is the lack of knowledge and understanding about the Water Onion conservation (30.0 percent). For the public suggestion of the Water Onion conservation in both villages, it has been found that the inhabitants need budgetary subvention for restoring continuously Water Onion and for making publications and they need the chiefs of the villages to follow consistently the results.

Key words: Public participation, conservation, Water Onion

* Corresponding author; e-mail address: nitiya.skn@gmail.com

¹ สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภูเก็ต 83000

¹ Environmental Science Program, Faculty of Science and Technology, Phuket Rajabhat University, Phuket 83000

คำนำ

พลับพลึงธามีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Crinum thaianum* schulze เป็นพืชน้ำอยู่ในวงศ์พลับพลึง (Amaryllidaceae) มีชื่อสามัญ คือ Water Onion, Water lily, Thai Water Onion, Onion Plant และ Yellowish leaves lily หรือมีชื่ออื่นๆ ที่เรียกในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่ หญ้าช้อง หอมน้ำ(ระนอง) ช้องนางคลี่ (บ้านนางย่อน) (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2560) พลับพลึงธามีถิ่นกำเนิดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (IUCN Redlist) เป็นพืชเฉพาะถิ่นที่อยู่ในสถานะถูกคุกคามอย่างหนักในกลุ่มชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นพืชที่พบแห่งเดียวในโลก คือ บริเวณแม่น้ำลำคลองในเขตอำเภอเกาะเปอร์ อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง และ อำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559) ขณะนี้หน่วยงานต่างๆ ท้องถิ่นให้ความสำคัญในการพัฒนาและอนุรักษ์พลับพลึงธามีให้เป็นพันธุ์ไม้หรือพืชน้ำที่สำคัญในระดับประเทศ

ปัจจุบันพลับพลึงธามีแนวโน้มที่จะมีประชากรลดลงอย่างน่าเป็นห่วง ผลการสำรวจของ IUCN เมื่อปี พ.ศ. 2553-2554 ในลำคลองสายหลัก พบว่า มีพื้นที่การกระจายตัวลดลงจาก 10.73 ไร่ เหลือเพียง 3.41 ไร่ มีทั้งการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยทางตรงและทางอ้อม เช่น การเก็บหัวจำหน่ายเป็นพืชประดับหรือนำไปสกัดไปเป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องสำอาง และการขุดลอกแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะคลองที่มีพลับพลึงธามี (สมศักดิ์, 2556) การขุดลอกคลองและปรับแต่งตลิ่งอย่างต่อเนื่องมาตลอดเป็นผลทำให้เกิดกระแสน้ำไหลแรง เร็ว กัดเซาะให้ตลิ่งพัง จึงทำให้พลับพลึงธามีลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (ภาวิณี, 2551)

ทั้งนี้พบว่า มีชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งที่มีการอนุรักษ์และจัดการแห่งพลับพลึงธามี เช่น ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่บ้านบางมัน เนื่องจากบ้านบางมัน มีสภาพเป็นที่กึ่งเขาสลับซับซ้อน เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่มีความอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นแหล่งที่พบพลับพลึงธามี และบ้านฝ้าย ทำตั้งอยู่ในเขตรอยต่อป่าสงวนเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมีความหลากหลายของระบบนิเวศทั้งพืชพรรณและสัตว์ป่าทั้งยังมีแหล่งน้ำสำคัญ และยังเป็นแหล่งที่พบพลับพลึงธามีน้ำที่หายาก และหมู่ที่ 5 หมู่บ้านฝ้ายท่า ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง คนในหมู่บ้านฝ้ายท่า ตระหนักและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ มาพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์และปกป้องโดยตลอด เช่น เกิดชมรมป่าสร้างฝัน กลุ่มฟ้าใหม่ได้แสงตะวัน ชมรมเพลินไพรศรีนาคา ถึงปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในทั้ง 2 หมู่บ้าน เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธามี รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธามี ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธามี ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธามี และเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธามีในพื้นที่คลองนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกประชากร คัดเลือกโดยใช้หลักในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร จำนวน 250 ครัวเรือน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบางมัน จำนวน 164 ครัวเรือน และหมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า ตำบลนาคา อำเภอสุษัฎราญ จังหวัดระนอง จำนวน 86 ครัวเรือน

1.2 การพัฒนาแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างและดัดแปลงขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงข้อคำถามจากงานวิจัยของระวีวรรณ (2560) และลักษณะและคณะ (2561) ตลอดจนการเรียงลำดับของข้อคำถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ทำการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลที่ได้คือ ค่า IOC=0.75 ซึ่งถือว่าเหมาะสม แล้วนำไปทดสอบ (Pre-test) กับบ้านไร่ใน ตำบลนาคาอำเภอสุษัฎราญ จังหวัดระนอง จำนวน 30 ครัวเรือน จากนั้นทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ของเครื่องมือ โดยวิธี Cronbach's alpha (กัลยา, 2555) กับคำถามด้านการมีส่วนร่วมได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.787 ลักษณะของแบบสอบถามถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร ตอนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร ในหมู่บ้านบางมันและหมู่บ้านฝายท่า ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมของการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร คลองนาคา อำเภอสุษัฎราญ จังหวัดระนอง

1.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การสำรวจด้วยแบบสอบถาม ลงพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามให้ตัวแทนครัวเรือนตอบเอง จำนวน 250 ชุด จากหมู่ที่ 1 บ้านบางมัน และหมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า ตำบลนาคา อำเภอสุษัฎราญ จังหวัดระนอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร เป็นลักษณะคำถามที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ตามแบบ Likert's scale (ชูศรี, 2553) กำหนดความหมาย ของระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลิงธาร โดยแบ่งเป็นช่วงคะแนน ได้แก่ 1.00-1.80, 1.81-2.60, 2.61-3.40, 3.41-4.20 และ 4.21-5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยที่สุดถึงมากที่สุดตามลำดับ

ผลและวิจารณ์ผล

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

บ้านบางมัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.1 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.4 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.7 และ ร้อยละ 82.3 ประกอบอาชีพทำการเกษตร/ทำสวน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร และเคยเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธารมากกว่า 5 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 67.1 กิจกรรมที่มีกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมมากที่สุดคือ ปลูกกล้าปลับปลิงธารในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา คิดเป็นร้อยละ 21.7

บ้านฝายท่า พบว่า มีผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบ้านบางมัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.4 แต่การศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 25.6 และ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 ในกรณีการประกอบอาชีพ แม้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการเกษตร/ทำสวน แต่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 39.5 เท่านั้น ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างอื่นประกอบอาชีพรับจ้าง นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร และ เคยเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 27.9 ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมปลูกกล้าปลับปลิงธารในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา คิดเป็นร้อยละ 23.7 ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีกิจกรรมการปลูกกล้า การขยายพันธุ์ปลับปลิงธารที่ดำเนินการโดยกรมอุทยานแห่งชาติ และหน่วยงานในจังหวัดระนอง ร่วมกันจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร

บ้านบางมัน ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจาก ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และหมู่ที่ 5 บ้าน ฝายท่า ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่บริเวณคลองนาคา ชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมกับโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชนในด้านการอนุรักษ์ การย้ายปลับปลิงธารอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ส่วนใหญ่ประชาชนในชุมชนได้รับข่าวสารครอบคลุมทุกครัวเรือน โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากคือ ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 37.2

3. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร

ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างบ้านบางมัน และบ้านฝายท่า รายละเอียดดัง Table 1 โดยระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร บ้านบางมัน มีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.97) พบว่า (1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาการอนุรักษ์แหล่ง ปลับปลิงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.05) (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเรื่องการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งปลับปลิงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03) ซึ่งแกนนำในการอนุรักษ์ปลับปลิงธารของชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า ควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมในพื้นที่คลองที่ส่งผลกระทบต่อปลับปลิงธารใน

อนาคตทุกกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดคลองซึ่งทำให้กระแสน้ำมีความแรงมากขึ้น รวมถึงการลักลอบขุดหินและทรายไปขาย ทำให้หัวปลีปลิงธารถูกทำลาย โดยมีการจัดตั้งกลุ่มของชมรมเพลินไพรนาคาและกลุ่มเด็กรักษ์ปลีปลิงธารถือข้อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงการอนุรักษ์คลองนาคา (คุณธานี, สัมภาษณ์, 2561) (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการอนุรักษ์แหล่งปลีปลิงธารถู้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติญาและคณะ (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการอนุรักษ์ปลีปลิงธารถู บ้านคลองตาผุดและบ้านบางซอย อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา อยู่ในระดับมาก (5) การได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งปลีปลิงธารถูอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) ซึ่งแกนนำในการอนุรักษ์ปลีปลิงธารถูของชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า การขยายพันธุ์ปลีปลิงธารถูมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ เพราะปลีปลิงธารถูเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและวางไข่ของสัตว์น้ำหลายชนิด เช่น กุ้ง หอยโข่ง ปลาพลวง ปลากระโสม ฯลฯ ที่สำคัญปลีปลิงธารถูเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้แก่คนในชุมชน (คุณนงกุล, สัมภาษณ์, 2561)

Table 1 Levels of participation in conservation of the water onion.

Participation in conservation of the water onion	Ban Bang Man			Ban Phai Tha		
	Mean	SD	Participation level	Mean	SD	Participation level
1. Participation in study the conservation of the water onion	4.05	0.55	High	3.91	0.71	High
2. Participation in the planning of the conservation of the water onion	3.93	0.65	High	3.77	0.84	High
3. Participation in the conservation of the water onion	4.03	0.56	High	3.99	0.75	High
4. Participation in monitoring and evaluating the conservation of the water onion	4.00	0.57	High	3.81	0.69	High
5. Participate in benefiting from the conservation of the water onion	3.82	0.85	High	3.64	0.92	High
Total average	3.97		High	3.82		High

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลีปลิงธารถู หมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งปลีปลิงธารถู อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.82) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณะและคณะ (2561) พบว่า ความคิดเห็นของประชากรตัวอย่างที่มีต่อการอนุรักษ์ปลีปลิงธารถู พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.78 คือ (1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาการอนุรักษ์แหล่งปลีปลิงธารถูอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเรื่องการอนุรักษ์ แหล่ง

พลับพลึงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) ทั้งนี้เนื่องจากมีหน่วยงานของจังหวัดระนอง การท่องเที่ยวและองค์การบริหารส่วนตำบลนาตาเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง จัดกิจกรรมทุกปีอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้พลับพลึงธารได้รับการดูแล และอนุรักษ์จากชาวบ้านมากขึ้น และร่วมกันทำให้คลองนาตาเป็นแหล่งที่มีพลับพลึงธารมากที่สุด (องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, 2551) (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) (5) การได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64)

4. ปัญหา อุปสรรค ในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารคลองนาตา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

ปัญหา อุปสรรค ของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร ในกรณีบ้านบางมัน พบว่า อันดับที่ 1 ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 27.1 อันดับที่ 2 ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 21.1 อันดับที่ 3 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่ทุ่มเทและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจัง มีค่าร้อยละ 18.0 อันดับที่ 4 ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยสนใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 13.4 อันดับที่ 5 ได้แก่ ไม่ทราบเป้าหมายของการเข้าร่วมในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 12.3 อันดับที่ 6 ได้แก่ ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 8.1 โดยภาพรวมปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารมากที่สุด ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟู และอนุรักษ์พลับพลึงธาร หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพลับพลึงธารควรส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

ปัญหา อุปสรรค ของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร พบว่า บ้านฝายท่า ได้แก่ อันดับที่ 1 ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 30.0 อันดับที่ 2 ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าร้อยละ 22.6 อันดับที่ 3 ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยสนใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 19.4 อันดับที่ 4 ได้แก่ ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 14.7 อันดับที่ 5 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่ทุ่มเทและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจัง มีค่าร้อยละ 10.1 อันดับที่ 6 ได้แก่ ไม่ทราบเป้าหมายของการเข้าร่วมในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 3.2 ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารมากที่สุด ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร ควรจัดทำสื่อความรู้ เผยแพร่และจัดทำกรเรียนรู้เรื่องอนุรักษ์พลับพลึงธาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักขณาและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร (*Crium thiamui* J. Schulze) บริเวณตำบลนาตา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร และสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพลับพลึงธาร อย่างยั่งยืน และงานวิจัยของอรัญญาและคณะ (2560) พบว่าประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิ (2557) พบว่า คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์อย่างถูกต้องเพราะเนื่องจากชาวบ้านส่วนมากเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีแค่

คนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน ในการอนุรักษ์หากจะทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้นจะต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ถูกต้องเพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกห่วงแหน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติญาและคณะ (2562) ปัญหา อุปสรรคของประชาชนที่เกิดขึ้นต่อการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารคลองตาดูดและคลองบ้านบางขอย อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา พบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจบางส่วนในอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาติ (2555) ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอ วัังวิเศษ จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐไม่มีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจัง

5. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร

หมู่ที่ 1 บ้านบางมัน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง พบว่า ต้องการสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูและอนุรักษ์พลับพลึงธารอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้เจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่มีความรู้ด้านพลับพลึงธารมาให้ความรู้แก่ประชาชน ต้องการความร่วมมือประสานงาน หัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำชุมชน รณรงค์ให้ชุมชนมีจิตสำนึก รักษาทรัพยากรของท้องถิ่นตัวเอง และต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับประชาชนได้รับทราบอย่างแท้จริงและจริงจัง และต้องการให้หน่วยงานทุกภาคส่วน ตระหนักถึงความสำคัญของพลับพลึงธารและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง รวมทั้งด้านระบบนิเวศสมควรที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจก่อนที่จะดำเนินการปลูกอนุรักษ์ ฟื้นฟูพลับพลึงธาร เช่น ฤดูกาลปลูก การเพาะเมล็ด ฤดูกาลเก็บเมล็ด

หมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า ตำบลนาตา อำเภอสวยสำราญ จังหวัดระนอง พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบูรณาการแผนการอนุรักษ์พลับพลึงธารเข้าสู่ท้องถิ่น จัดงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องทุกปี ควรจัดทำสื่อความรู้เผยแพร่และจัดทำการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์พลับพลึงธารในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ยิ่งขึ้น ด้านความร่วมมือ ต้องการให้มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ควรจัดแผนบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พลับพลึงธาร และต้องการให้มีการอนุรักษ์พลับพลึงธารเพื่อให้ผู้คนรู้จักมากยิ่งขึ้นและให้ภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับพลับพลึงธารให้มากกว่าเดิม และต้องการส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

สรุป

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธารของทั้งสองหมู่บ้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร ข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารของทั้ง 2 หมู่บ้าน คือ ต้องการสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง จัดทำสื่อเผยแพร่ และให้ผู้นำชุมชนมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาในภาพรวม พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร ส่วนใหญ่เคยรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารและได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร หมู่ที่ 1 บ้านบางมัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 และหมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุด หมู่ที่ 1 บ้านบางมัน คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าร้อยละ 27.1 และหมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า คือ ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร มีค่าร้อยละ 30.0 ส่วนข้อเสนอแนะของประชาชน

ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธาร หมู่ที่ 1 บ้านบางมัน ต้องการสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟู และอนุรักษ์พลับพลึงธารอย่างต่อเนื่อง และหมู่ที่ 5 บ้านฝายท่า ต้องการให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบูรณาการแผนการอนุรักษ์พลับพลึงธารเข้าสู่ท้องถิ่นและจัดงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องทุกปี

ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพลับพลึงธาร เช่น การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง การผลิตกล้าคุณภาพเพื่อการฟื้นฟู และการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูพลับพลึงธารอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้พื้นที่ที่พบการกระจายพันธุ์พลับพลึงธารเป็นแหล่งการเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไป และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและองค์กรการพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในพื้นที่ฟื้นฟูและการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมของพลับพลึงธาร และคุณสมบัติทางเคมี ต่อการนำไปเป็นสารตั้งต้นในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ที่มีคุณค่าทางเภสัชกรรม
2. ควรศึกษาขยายพันธุ์พลับพลึงธารโดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยใช้ส่วนประกอบต่างๆ ของพลับพลึงธารในส่วนของอาหารสังเคราะห์ที่แตกต่างกัน เพื่อการผลิตต้นกล้าที่มีคุณภาพ
3. ควรอนุรักษ์และฟื้นฟูพลับพลึงธาร โดยการย้ายปลูก เทคนิคการปลูกแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและติดตามการเจริญเติบโตพลับพลึงธารในพื้นที่และนอกพื้นที่ถิ่นอาศัย
4. ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโตหลังการย้ายปลูกของพลับพลึงธาร โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2560. **พลับพลึงธาร**: *Crinum thaianum* J. Schulze **พรรณไม้หายาก** **ถิ่นเดียวในประเทศไทยที่ใกล้สูญพันธุ์**. ม.ป.ท.: กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายาก และใกล้สูญพันธุ์, กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2555. **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 20.ธรรมสาร, กรุงเทพฯ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พิมพ์ครั้งที่ 12. จำนวน 382 หน้า.
- นิติญา สังขนันท์ ธิดารัตน์ คำล้อม และระวีวรรณ ไต่ะหยอ. 2562. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารกรณีศึกษา : คลองตาดูด และคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดระนอง**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ภาวินี อินเทพ. 2551. "คลองนาคาไหลไหลเย็น แลเห็นพลับพลึงธาร". **เนชั่น สุดสัปดาห์**. 17(863): 50-51.
- ระวีวรรณ ไต่ะหยอ. 2560. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งพลับพลึงธารกรณีศึกษา : คลองตาดูด และคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอดุสิต จังหวัดระนอง**. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

- ลักขณา แสงอุไรเพ็ญ, สมณิมา พุกงาม และปิยพงษ์ ทองดินอก. 2561. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร (*Crium thaimui* J. Schulze) บริเวณตำบลนาคา อำเภอสุขลำราญ จังหวัดระนอง. **วารสารวนศาสตร์** 37 (1) : 132 – 142
- สมศักดิ์ สุนทรนวกัทร. 2556. **พลับพลึงธาร; พืชหนึ่งเดียวในโลกที่ใกล้จะสูญพันธุ์** โครงการอนุรักษ์พลับพลึงธารเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำอันดามันตอนบน. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2559. **วารสาร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**.
- สุชาวลี ชูเอน. 2555. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. **วารสารวิทยบริการ** 23 (3): 44-53.
- สุณี เสริฐศรี. 2557. **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ. 2551. **พลับพลึงธาร หนึ่งเดียวในโลก. (แผ่นพับประชาสัมพันธ์)**. องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ, กรุงเทพฯ.
- อรัญญา ปฐมสกุล วิศาล ศรีมหาวิโร และสมคิด รัตนพันธุ์. 2560. **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน: กรณีศึกษาดำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี.
- คุณธานี อุ้นขาว. สัมภาษณ์ 12 พฤศจิกายน 2561
- คุณนุกูล ทองสุย. สัมภาษณ์ 12 พฤศจิกายน 2561